

KÍSÉRLET A HITELEZŐI ÉRDEKEK VÉDELMÉT SZOLGÁLÓ JOGI ESZKÖZÖK ÖSSZEFOGLALÁSÁRA

AN ATTEMPT TO SUMMARIZE THE LEGAL INSTRUMENTS FOR THE PROTECTION OF CREDITORS' INTERESTS

PÁHI BARBARA*

Absztrakt: A hitelek igénybevétele szerves része a gazdasági életnek, éppen ezért kardinális kérdés a piaci szereplők szempontjából a bizalom, hiszen csak annak birtokában működik megfelelően a gazdaság, s apellálhat a hitelező arra, hogy az általa megelőlegezett pénzügyi eszközöket az adós vissza fogja részére téríteni. Aki előnyök szerzése végett megszegi a gazdaság megfelelő működését biztosító jogszabályokat, annak különböző – a jogsértés súlyához igazodó – hátrányos jogkövetkezményekkel kell számolnia. Ennek biztosítása érdekében vált szükségessé a hitelezők érdekeinek védelme a polgári jogon túl a büntetőjog, azon belül a gazdasági büntetőjog eszközzrendszerével is.

Kulcsszavak: *hitelezői érdekek, büntetőjog, gazdasági bűncselekmény, piac, szerződés*

Abstract: The use of loans is an integral part of economic life, which is why trust is a cardinal issue from the point of view of market participants, since only in its possession can the economy function properly. Anyone who violates the laws that ensure the proper functioning of the economy in order to gain benefits must face various adverse legal consequences, which are adjusted to the severity of the violation. In order to ensure this, it became necessary to protect the interests of creditors not only by civil law, but also by means of criminal law, including economic criminal law.

Keywords: *creditors' interests, criminal law, economic crime, market, contract*

Bevezető gondolatok

A hitelek igénybevétele szerves része a gazdasági életnek, éppen ezért kardinális kérdés a piaci szereplők szempontjából a bizalom, hiszen csak annak birtokában

* DR. PÁHI BARBARA
PhD-hallgató
Miskolci Egyetem ÁJK
Bűnügyi Tudományok Intézete
Büntetőjogi és Kriminológiai Intézeti Tanszék
bíróági titkár
Miskolci Törvényszék
3525 Miskolc, Dózsa György utca 4.
pahibarbara@gmail.com

működik megfelelően a gazdaság, s apellálhat a hitelező arra, hogy az általa megelőgezett pénzügyi eszközöket az adós vissza fogja részére téríteni. Aki előnyök szerzése végett megszegi a gazdaság megfelelő működését biztosító jogszabályokat, annak különböző – a jogsértés súlyához igazodó – hátrányos jogkövetkezményekkel kell számolnia. Ennek biztosítása érdekében vált szükségessé a hitelezők érdekeinek védelme a polgári jogon túl a büntetőjog, azon belül a gazdasági büntetőjog eszköztárszerével is. A büntetőjoghoz azonban csak akkor nyúl a jogalkalmazó, amikor az eladósodott bűnös magatartásával igyekszik megakadályozni a hitelező igényeinek kielégítését, hiszen mind a gazdasági deliktumok megalkotásakor, mind gyakorlati alkalmazásuk során alapvető a büntetőjog ultima ratio jellegének hangsúlyozása. Fontos a gazdaság büntetőjogi eszközökkel történő befolyásolásának minél szűkebb körre korlátozása, a gazdasági szféra túlzott büntetőjogi szabályozása ugyanis gátat szabhat a vállalkozások kezdeményezésének és szabadságának.¹

Szeretném hangsúlyozni, hogy jelen dolgozat elsődleges célja nem valamennyi hitelezői érdekek oltalmát biztosító jogi eszköz részletes vizsgálata és bemutatása, melyek mind jogszabályi rendelkezések, mind jogintézmények formájában, a jogrendszer valamennyi szegmensében rendkívül széles körben megjelennek. Úgy vélem, hogy általános áttekintésük hasznos lehet, noha jelen tanulmány keretei között, a terjedelmi korlátokra tekintettel, vizsgálatuk nem lehet részletekbe menő. Ezért arra törekszek, hogy egy átfogó képet adhassak a hitelezők védelméről a hatályos hazai jogszabályi környezetben, így arról, hogy milyen lehetőségek biztosítják érdekeiket akár a polgári jog, akár a büntetőjog körében. Reményeim szerint tanulmányom hozzájárul az olvasó számára a hitelezővédelem bonyolult rendszerének könnyebb áttekintéséhez.

1. A hitelezővédelem polgári jogi eszközei

Polgári jogi értelemben hitelezővédelem alatt a társasági jog által meghatározott viszonyokban a vagyoni igénnyel fellépő fél részére biztosított jogi eszközöket értjük. Jogalapját tekintve alapulhat a *Polgári Törvénykönyvről* szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) rendelkezésein, de valamely cégjogi, vagy csődjogi előíráson is. A polgári jogi eszközök körébe sorolhatók a felelősségi szabályok, a hitelezőket megillető biztosíték-követelés, a szerződéses biztosítékok alkalmazása, a tőkevédelem szabályai, a felek együttműködési és tájékoztatási kötelezettsége, valamint a publicitási követelmények.² Dolgozatomban nem kívánom teljeskörűen bemutatni a polgári jogi szabályokat, azonban a téma fontossága miatt röviden szeretném ismertetni a főbb csapásvonalakat.

A polgári jogi eszközök közé sorolhatóak a felelősségi szabályok, melyek közül kiemelendők azok, amelyek kötelezettségsgzés esetén a vezető tisztségviselők, a

¹ GULA József: Gazdasági bűncselekmények a változó gazdasági, jogi környezetben. *Cég és Jog* 2002/4., 39.

² BAKOS-KOVÁCS Kitti: *A hitelezővédelmi eszközök*. http://eta.bibl.u-szeged.hu/3375/208/EFOP343_Olvas%C3%B3lecke_T%C3%A1rsas%C3%A1gi%20jog%20Hitv%C3%A9d%C3%A1s%20Kitti_20200731.pdf, 2022. október 10.

felügyelőbizottsági tagok, valamint a könyvvizsgálók tekintetében hátrányos jogkövetkezményeket helyeznek kilátásba, de ide kell sorolni a végelszámoló, a vagyonszámoló, valamint a felszámoló társaság helyzeti helytállási kötelezettségét megalapozó jogszabályi előírásokat is. Egy korábbi tanulmányomban a vezető tisztségviselők polgári jogi felelősségével már tüzetesen foglalkoztam,³ azonban a téma komplexitása és a terjedelmi korlátokra tekintettel ehelyütt nem részletezem a szabályokat. Amit viszont mindenképpen fontosnak tartok hangsúlyozni, hogy az imént felsorolt személyek felelősségére vonatkozó szabályok a hitelezők számára nem biztosítanak megelőző védelmet. Alkalmazásukra a jogsértést követően van lehetőség, mégis fontos szerepet töltenek be a követelés érvényesítése szempontjából, hiszen egyrészt erősítik a preventív jelleget, s a negatív jogkövetkezmények kilátásba helyezése visszatartó erővel bírhat egy esetleges jogsértéstől, továbbá önkéntes teljesítés hiányában törvény által biztosított lehetőséget nyújtanak a jogosult igényének érvényesítésére.

A társaság tekintetében bekövetkező szervezeti, tőke, vagy vagyoni változásokkal, és az ebből eredő kockázatokkal szemben a hitelezőket a biztosíték-követelési jog óvja meg. Az átalakulásról a tagok vagy alapítók a hitelezők hozzájárulása nélkül, az átalakulási terv legalább háromnegyed szótöbbséggel történő elfogadásával határoznak, melyről a jogi személy két alkalommal közleményt tesz közzé. Az a jogosult, akinek követelése az első közzététel előtt keletkezett, jogszabály által biztosított határidőn belül megfelelő biztosítékot követelhet, ha az átalakulás a követelésének kielégítését veszélyezteti [A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 3:43. § (1)–(2) bekezdés] A Ptk. a korlátozott felelősségű társaság és a részvénytársaság tekintetében a hitelezők számára lehetővé teszi még azt is, hogy a törzstőke és az alaptőke leszállításának keretei között a társaságtól valamilyen biztosítékot követeljenek, amennyiben a tőke leszállítása hitelezői pozíciójukat veszélyezteti. Ezáltal igyekszik a jogalkotó ellensúlyozni az alaptőke csökkenéséből eredő kockázat növekedését.⁴ A Ptk. arról nem rendelkezik, hogy milyen biztosíték követelésére jogosult a hitelező, így elképzelhető kezesség, zálogjog, de akár egy tartozáselismerő nyilatkozat is.⁵

A biztosíték-követelési jog nem összekeverendő a szerződéses biztosítékkal. Utóbbiról elmondható, hogy a szerződő feleknek a szerződési szabadságra tekintet-

³ Ld. PÁHI Barbara: A vezető tisztségviselők polgári jogi felelősségének rendszere, különös tekintettel a „wrongful trading” szabályaira. *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium* 2020/1., Tomus 19, 171–188.

⁴ CSEHI Zoltán – FALUDI Gábor – GÁRDOS István – GÁRDOS Péter – GRAFL FÜLÖP Gyöngyi – KEMENES István – KISFALUDI András – LÁBADY Tamás – LENKOVICS Barnabás – MENYHÁRD Attila – OROSZ Árpád – PARLAGI Mátyás – SZEIBERT Orsolya – SZÉKELY László – TÓKEY Balázs – VÉKÁS Lajos: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez* (szerk.: Vékás Lajos – Gárdos Péter). Wolters Kluwer, a 3:313. §-hoz fűzött magyarázata.

⁵ BAKOS-KOVÁCS Kitti: *A hitelezővédelmi eszközök*. http://eta.bibl.u-szeged.hu/3375/208/EFOP343_Olvas%C3%B3lecke_T%C3%A1rsas%C3%A1gi%20jog%20I_Hitv%C3%A9d_A9d_Bakos-Kov%C3%A1cs%20Kitti_20200731.pdf, 2022. október 10.

tel lehetőségük van valamely követelés biztosítására már előzetesen a teljesítést elősegítő, vagy esetleges elmaradása esetére szóló szerződéses biztosítékok kikötésére. Ezek a többlétszankciók a szerződés megerősítésére szolgálnak, s a kötelezett önként vállalja szerződészerű teljesítése hiányának esetére. Ilyen szerződéses biztosíték lehet az ímént már említett zálogjog, a kötbér, de akár kezesség is, sőt számos egyéb lehetőség is a felek rendelkezésére áll. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a szerződés megerősítésére szolgáló eszközökről a szerződésekben már a szerződés megkötésekor – tehát az esetleges szerződészegést megelőzően – rendelkezni kell.

A Ptk. rendelkezik a társaság tőkéjéről s kimondja, hogy a jogi személy kötelezettségeiért saját vagyონával köteles helytállni, tagjai és alapítója tartozásaiért fő szabály szerint nem felelnek. Felelősségi szabályt is megfogalmaz ehelyütt a jogalkotó s kimondja, hogy amennyiben a jogi személy tagja vagy alapítója korlátozott felelősségével visszaélt, s emiatt kielégítetlen hitelezői követelések maradtak fenn, e tartozásokért korlátlanul köteles helytállni (Ptk. 3:2. §). Fő szabály szerint tehát a társaság tőkéje a hitelezők első számú biztosítéka minden olyan esetben, amikor a társaság tagjait nem terheli mögöttes felelősség a társaság vagyona által nem fedezett tartozásokért. A Ptk. kógens szabályai a jogi személyek alapítása tekintetében a tagok számára kötelezettségként nevesíti a vagyoni hozzájárulás teljesítését, melyet a társaság működése alatt nem lehet visszakövetelni [Ptk. 3:9. § (1) bekezdés]. További szigorítást tartalmaz a Ptk. a korlátozott felelősségű társaságok és részvénytársaságok tekintetében, s előírja a kötelező jegyzett tőke minimumát.⁶

A felek kötelesek mind a szerződésalkötési tárgyalások alatt, mind a szerződés megkötésénél, fennállása alatt és megszüntetése során is együttműködni, s tájékoztatni egymást a szerződést érintő lényeges körülményekről. Lényeges hitelezővédelmi szabály ez, hiszen, ha a szerződés létrejön, e kötelezettséget megszegő fél kártérítési kötelezettséggel tartozik. Kivételt képeznek azon jogok, tények és adatok, amelyeket a fél ismert, vagy közhiteles nyilvántartásból, esetleg más forrásból ismernie kellett [Ptk. 6:62. § (1)–(3) bekezdés].

Fontos garanciális eszköz továbbá a hitelezők kezében a nyilvánosság és közhi-telesség biztosítása. A cégnyilvánosságot a cégbíróság, a céginformációs szolgálat, valamint a *Cégközlöny* biztosítja (*a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról* szóló 2006. évi V. törvény [a továbbiakban: Ctv.] 11. §). A cégnyilvántartás két részből áll: a cégjegyzékből, valamint a cégiratokból. Ez utóbbi magában foglalja a cégjegyzékben szereplő adatok igazolására szolgáló okiratokat, valamint a cégre vonatkozó, közérdekről, a forgalom biztonsága céljából benyújtásra kerülő okiratokat, például a számviteli törvény szerinti beszámolót. Fontos garanciális szabály, hogy a cégjegyzék a társaságnak a bejegyzés alatt álló, a fennálló, illetve a már törölt adatai és cégiratai egyaránt teljes körű nyilvánossá-

⁶ Korlátozott felelősségű társaság törzstőkéje minimum 3 millió forint. A zártkörűen működő részvénytársaság alaptőkéje nem lehet kevesebb, mint 5 millió forint, míg a nyilvánosan működő részvénytársaság alaptőkéjének minimuma 20 millió forint.

got élveznek.⁷ A cégeket tehát bejelentési kötelezettség terheli, melynek keretében kötelesek meghatározott dokumentumokat és okiratokat a hatáskörrel és illetékes-séggel rendelkező bírósághoz benyújtani [Ptk. 3:13. § (1) bekezdés]. Ezáltal ellenőrizhetővé válik, hogy kik egy társaság tulajdonosai, vagy vezető tisztségviselői, valamint az is, hogy van-e folyamatban a társasággal szemben bármilyen, például végrehajtási, esetleg felszámolási eljárás. A cégnyilvántartás hitelesen tanúsítja a benne feltüntetett adatok, a bejegyzett jogok és tények fennállását, azok változásait. Ellenkező bizonyításig tehát vélelmezni kell a hitelező jóhiszeműségét, ha a cégnyilvántartásba bejegyzett adatban bízva, ellenérték fejében szerez jogot. [Ctv. 22. § (1) bekezdés]. A nyilvánosság további biztosítéka a cégekre vonatkozó közlemények *Cégközlöny*ben való megjelentetése. A társaságokat közzétételi kötelezettség terheli, mely során meghatározott dokumentumokat a hivatalos lapban történő közzététel útján kell nyilvánosságra hozniuk [Ptk. 3:14. §]. A hitelezők a *Cégközlöny*ben kereshetnek rá, hogy rendeltek-e el felszámolást vagy kényszertörlést jövőbeli üzleti partnerükkel szemben, valamint, hogy ebben az esetben hogyan jelentkezhetnek be az eljárásba.

2. A büntetőjogi eszközök

A hitelezői érdekeket sértő bűncselekmény miatt indított büntetőeljárás nyilvánvalóan előfeltételez egy olyan jogviszonyt, ami a hitelező és a vele jogviszonyban álló társaság között állt fenn. Ez tipikusan olyan polgári jogi kapcsolatot, amely szerződésen alapul, így az egyik felet fizetési, a másikat szolgáltatási kötelezettség terheli. Amennyiben a gazdasági társaság a szerződésben rögzített restanciájának nem tesz eleget, és valamely, a *Büntető Törvénykönyvről* szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) különös részébe ütköző magatartásával kárt okoz a hitelezőnek, úgy utóbbi feljelentés megtételével a büntetőeljárás megindítását kezdeményezheti. Ezáltal a hitelező – általában – a sértett pozíciójába lép, s a büntetőeljárás során igényeinek oltalmát mind a büntető eljárásjog, mind az anyagi jog különböző eszközökkel garantálja.⁸ Figyelemmel arra, hogy a hitelezői követelések tipikusan vagyoni jellegűek, először a vagyon védelmét elősegítő büntető anyagi és eljárásjogi módszerek bemutatására teszünk kísérletek.

A hitelezői igény védelme egyik eszközének tekintjük a bűncselekmények elkövetéséből szerzett javak elvonása, illetve a vagyongyarapodás megakadályozását.⁹ Ennek egyik fontos jogi része a vagyonelkobzás (Btk. 74. §), melynek lényege, hogy a bűncselekmény elkövetéséből származó javakat a hatóság elvonja, ezáltal

⁷ A Ctv. miniszteri indokolásának a 11. §-hoz fűzött magyarázata. <https://jogkodex.hu/doc/8559425>, 2022. október 14.

⁸ TIHANYI Márk: *A csődbűncselekmény és a polgári jogi igény: Egy összeférhetetlen páros*. [https://www.mabie.hu/attachments/article/74/A%20cs%20cs%91db%20B1ncsel%20A9ny%20A9s%20a%20polg%20A1ri%20jogi%20ig%20A9ny%20cikk%20\(B%20C3%ADr%20A1k%20Lapja\).pdf](https://www.mabie.hu/attachments/article/74/A%20cs%20cs%91db%20B1ncsel%20A9ny%20A9s%20a%20polg%20A1ri%20jogi%20ig%20A9ny%20cikk%20(B%20C3%ADr%20A1k%20Lapja).pdf), 2022. október 6.

⁹ NYITRAI Endre: A bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzése. *Ügyészek Lapja* 2020/2–3., 40.

tal törekedve a jogsértés előtti vagyoni helyzet visszaállítására. Az intézkedés az elkövető jogszerűen szerzett vagyonát nem érinti, hiszen kizárólag azon vagyon elvonását kívánja, amely törvénytelen, vagy adott esetben törvényes volt ugyan, de amellyel később bűncselekmény elkövetését támogatták. Az előbbi esetben a vagyon elvonásának célja tipikusan a helyreállítás és a megelőzés, míg utóbbi esetben a jogalkotó szándéka a megtorlásra is kiterjed.¹⁰

A vagyon védelme körében a *büntetőeljárásról* szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) a sértett jogai között nevesíti, hogy a bírósági eljárásban magánfélként polgári jogi igényt érvényesíthet, a nyomozás során erre vonatkozó szándékát bejelentheti [Be. 51. § (1) bekezdés h) pont]. A korábbi szabályozás hiányosságait orvosolva a Be. bevezeti a vagyoni érdekelt fogalmát is, aki olyan vagyonnal rendelkezni jogosult természetes, vagy nem természetes személy, amelyre vagyonekobbzás rendelhető el a büntetőeljárásban. A vagyoni érdekelt jogosultságát és kötelezettségeit a rendelkezése alatt álló vagyon és az azzal kapcsolatos eljárási cselekmények, döntések határozzák meg. Ennek megfelelően az őt érintő körben bizonyítékokat terjeszthet elő, indítványt és észrevételt tehet, tájékoztatást kérhet, jogorvoslattal élhet, illetve az őt érintő eljárási cselekményeken jelen lehet [Be. 57. § (1)–(2) bekezdés]. Fontos, hogy a büntetőeljárásban részt vevő személynek több eljárásjogi helyzete is lehet, így jogai és kötelezettségei is összehasonlíthatnak. Adott esetben a terhelt vagy a sértett a tőle lefoglalt dolog tekintetében, esetleg az eljárásban egyéb érdekeltként részt vevő tanú, ha vagyonekobbzással is érintett, e vagyon vonatkozásában vagyoni érdekelt is lesz. Ehelyütt szeretnék utalni a hitelezőnek a csődbűncselekmény miatt indult büntetőeljárásban betöltött eljárási pozíciójára, így arra a kérdésre, hogy sértettnek tekinthető-e, akit ezáltal megillet a polgári jogi igény előterjesztésének, valamint a pótmagánvádlókénti fellépésnek a joga. Ezt a különleges jogi helyzetet a későbbiekben még részletesen ki fogom fejteni.

A Be. átalakította a bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzésére irányuló eljárási cselekmények rendszerét, s a vádemelés előtti eljárás szerves részévé teszi a vagyonvisszaszerzés szabályainak egy részét a gyakorlatban felmerülő, párhuzamos eljárásból fakadó problémák megszüntetése céljából. Kodifikációja során kiemelt cél volt a sértetti reparáció széles körű biztosítása.¹¹ A büntető és a polgári eljárásjog kereszteződésének legjobb példája a büntetőeljárás során a sértett vagy a magánfél által bejelentett polgári jogi igény. A hitelezőnek mint sértettnek jogos elvárása a jogalkotóval szemben, hogy elősegítse a büntetendő magatartással okozott kára miatt előterjesztett kártérítési, illetve sérelemdíj iránti igények érvényesí-

¹⁰ GÁL Andor – HEGEDŰS István – JUHÁSZ Zsuzsanna – KARSAI Krisztina – MEZŐLAKI Erik – SZOMORA Zsolt – TÖRŐ Sándor: *Nagykommentár a Btk. a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez* (szerk.: Karsai Krisztina). Wolters Kluwer, a 74. §-hoz fűzött magyarázata.

¹¹ NYITRAI Endre: i. m. 39.

tését, ezáltal reparációhoz jusson.¹² Alapvető fontosságú, hogy a sértett a polgári jogi igény iránti szándékát már az eljárás megindulásakor jelezhesse és jelezze is, így azt a jogszabályban meghatározottak szerint mind a nyomozás, mind a bírósági eljárás során bejelentheti. Ezáltal az igény biztosítása és az érdemi megtérülés érdekében a hatóságok, vagy akár maga a sértett, például a terhelt vagyonának zár alá vételére tett indítvány útján, hatékonyan felléphet, arra nem kell az eljárás jogerős befejezéséig várni. A büntetőeljárásban tipikusan az egyszerűbben elbíráható, vagyoni jellegű követelések érvényesíthetők, s jellemzően azok esnek e körön kívülre, amelyek elbírálása esetén a bizonyítás hosszadalmas volta miatt a büntetőeljárás elhúzódna. Kiáll a jogalkotó ezáltal azon elv mellett, miszerint a büntetőeljárás célja a büntetőjogi felelősségről való döntés, amelyet aránytalanul akadályozó polgári jogi igényre folytatott bizonyítás ne akasszon meg,¹³ azonban elvárása szerint törekedni kell arra, hogy ne legyen egyéb törvényes útra utasítva. Ennek oka, hogy a sértett számára a bíróság mint egységes egész jelenik meg, amelynek képesnek kell lennie a büntetőeljárásban a bűncselekménnyel okozott sérelmeket is elbírálni. A polgári jogi igény érvényesítését így olyannak kell tekinteni, mintha a hitelező mint felperes a vád tárgyává tett cselekménnyel közvetlen okozati összefüggésben álló követelését a terhelttel mint alperessel szemben a bíróság előtt kereset útján érvényesítené.¹⁴ Álláspontom szerint azonban a gyakorlatban ezen jogalkotói szándék még mindig nem tükröződik megfelelően, s a büntetőügyben eljáró bírók nagy számban utasítják egyéb törvényes útra a büntetőeljárásban bejelentett polgári jogi igényt.

A hatékony és széles körű sértetti reparáció mellett a Be. jelentős célkitűzése volt a bűncselekményből eredő vagyon elkobzása hatékonyságának javítása, melyet különböző kényszerintézkedések útján kíván biztosítani. A legalapvetőbb ilyen eszköz az ügyész, vagy a nyomozó hatóság által elrendelhető motozás, mely többek között a vagyonelkobzás alá eső dolog megtalálása érdekében a kényszerintézkedés alá vont személy ruházatának, testének, és az ilyen személynél található bármely dolog átvizsgálása. A terhelttel vagy olyan személlyel szemben lehet elrendelni, akinél megalapozottan feltételezhető, hogy a motozás céljának megfelelő dolog fellelhető (Be. 306. §).

A kényszerintézkedések körében a jogalkotó hatékonyabbá tette a lefoglalás kógens szabályrendszerét is, mely jogintézmény célja a vagyonelkobzás alá eső dolgok

¹² AMBRUS István – CSÖNDES Mónika: A polgári jogi igény érvényesítése és elbírálása – büntetőjogi és polgári jogi megfontolások. *Allam és Jog* 2022/1., 4.

¹³ DICSŐ Gáborné – HARSÁNYI Beáta Andrea: A polgári jogi igény elbírálásának szabályai az új Be. tükrében. *Büntetőjogi Szemle* 2018/2., 43.

¹⁴ BÉKÉS Ádám – BLASKÓ Béla – BODONY István – BUSCH Balázs – DEMETER Zsuzsanna – ELEK Balázs – HERKE Csongor – IBOLYA Tibor – JANCSÓ Gábor – KARNER Zsanett – KUNYÁK Gergely – MEGYERI Gábor – MISKOLCZI Barna – POLT Péter – SÓDOR István – SZATHMÁRY Zoltán – SZENTMIHÁLYI-SOÓS Viktória – TISZA-PAPP Judit – VASS Péter – VIDA József: *Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez* (szerk.: Polt Péter – Miskolczi Barna – Vida József – Karner Zsanett). Wolters Kluwer, az 55–56. §-hoz fűzött magyarázata.

mérlegelést nem tűrő biztosítása a büntetőeljárás eredményes lefolytatása érdekében, tárgya pedig ingó dolog, számlapénz, vagy elektronikus pénz lehet. A gyakorlat szerint a pénz vonatkozásában alkalmazható lefoglalás esetén először a számlavagyon kapcsán kell intézkedni, majd a készpénz lefoglalása következik.¹⁵ A Be. a lefoglalás tárgyainak körét a pénzforgalmi viszonyok fejlődéséhez igazodva kibővítette egyrészt az elektronikus pénzre, másrészt a számlapénzre. Habár a számlapénz mint a pénzintézettel szemben fennálló követelés polgári jogi értelemben nem minősül pénznek, a pénzforgalmi szokások megváltozása miatt a hatékonyság elősegítése érdekében indokolt volt a polgári jogi fogalmától elszakítva pénzként kezelni.¹⁶

A vagyonek Kobzás, vagy a polgári jogi igény biztosítása érdekében a jogalkotó rendelkezik a zár alá vételről is, mely a – lefoglalástól eltérően – csupán a rendelkezési jogot függeszti fel, ugyanakkor a birtoklás, a használat, a hasznosítás és a hasznok szedésének jogát nem érinti. Elrendelésének feltétele a hitelező követelése kielégítésének megghiúsításától való megalapozott félelem. A zár alá vétel szubszidiárius jellegű, így csak akkor kerülhet alkalmazásra, ha a lefoglalás a törvény erejénél fogva kizárt.¹⁷ Álláspontom szerint ennek a gyakorlatban sem kellene rutinszerűen mennie, s minden esetben vizsgálat tárgyát kellene képeznie, hogy mely kényszerintézkedés szolgálja megfelelően az elérni kívánt célt, hiszen a zár alá vett vagyon nem kerül a hatóság őrzésébe, így előfordulhat, hogy a vagyon, vagy annak egy része a zár alá vétel alkalmazása ellenére sem lesz fellelhető. A zár alá vehető vagyon lehet dolog, számlapénz és elektronikus pénz, pénzügyi eszköz, vagyoni értékű jog és vagyoni jellegű követelés is [Be. 324. § (1)–(2) bekezdés]. A jogalkotó a Be. további újításaként megteremti a „kevert dolgok” zár alá vételének lehetőségét, ha a vagyonek Kobzás alá eső és a vagyonek Kobzás alá nem eső vagyon elkülönítése időigényes, így a zár alá vétel kiterjed utóbbira is, ez azonban csak a vagyon megőrzését szolgálhatja [Be. 326. § (1) bekezdés]. A vagyonek Kobzással ellentétben a polgári jogi igényt biztosító zár alá vétel elrendeléséhez szükség van a magánfél indítványára is, melyre nyomozati szakban csak akkor van lehetőség, ha a hitelező a polgári jogi igény érvényesítésének szándékát a törvényben megfelelő módon már bejelentette. A lefoglaláshoz hasonlóan a Be. az ügyészség és a nyomozó hatóság számára is biztosítja a zár alá vétel elrendelését, amennyiben a cél olyan vagyonek Kobzás biztosítása, mely tárgyának értéke a százmillió forintot nem haladja meg, azonban kizárólag a bíróság rendelheti el a „kevert dolgok” zár alá vételét, továbbá, ha az elrendelés célja akár polgári jogi igény, akár vagyonek Kobzás esetén százmillió forint feletti értékű vagyon biztosítása.¹⁸

¹⁵ NYITRAI E.: i. m. 41.

¹⁶ Be. miniszteri indokolásának a 308. §-hoz fűzött magyarázata. <https://jogkodex.hu/doc/2460571>, 2022. október 6.

¹⁷ KONDOROSI András: *Egyes kiemelkedő jelentőségű gazdasági bűncselekmények dogmatikai és eljárásjogi megközelítésben*. PhD-értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Pécs, 2019, 72.

¹⁸ A Be. miniszteri indokolásának a 327. §-hoz fűzött magyarázata. <https://jogkodex.hu/doc/2460571>, 2022. október 6.

Habár csupán közvetve érinti a hitelezői érdekek védelmét, mégis fontosnak tartom megemlíteni, hogy a Be. a szakszerűség fokozása és az időszerűség javítása érdekében a már korábban említett, ún. gazdálkodással összefüggő kiemelt bűncselekmények körében a bírósági eljárás során speciális követelményeket támaszt. Az e körbe tartozó jogsértések elbírálása esetén három hivatásos bíróból álló tanácsban jár el elsőfokú bíróságként a törvényszék, a tanács egy tagja a törvényszék gazdasági, ennek hiányában a polgári ügyszakának bírója kell, hogy legyen. A másodfokú és a harmadfokú bíróságon a speciális tanács alakítása nem kötelezettség, azonban öt hivatásos bíróból álló tanács elé utalhatja az ügyet, ha ezt bonyolultságára, az eljárás ügyiratainak terjedelmére, a büntetőeljárásban részt vevő személyek számára tekintettel, vagy egyéb okból szükségesnek tartja [Be. 13. § (3)–(5) bekezdés]. De vajon elősegíti a szakszerűséget és az időszerűséget egy más jogágban tevékenykedő bíró büntetőeljárásba való bevonása? Álláspontom szerint több szempontból sem célszerű ezen jogalkotói megoldás. Elsőként a polgári bírók gazdasági büntetőjoggal való kapcsolatát emelném ki. A gazdasági bűncselekmények olyan speciális jogterületet képeznek, és különleges szakértelmet igényelnek, hogy az ilyen jogsértésekkel „napi szinten” nem találkozók, más jogterületről érkező bíró lényegében csupán laikusként venne részt az eljárásban, függetlenül az akár sokéves gazdasági vagy polgári jogi bírói tapasztalattól. Szervezeti problémákat is felvetne egy civil jogi bíró kiszakítása saját ügyköréből, mely mind az igazgatási vezetőknek, mind az eljáró bírónak többletfeladatokat, aránytalan munkaterhet jelentene. Minderre figyelemmel úgy vélem, hogy ez a megoldás nem eredményezi a jogalkotó szakszerűsége és időszerűségére vonatkozó célját. Érdemesebb lenne a büntetőbíró személyétől elvárni a speciális szakmai ismeretet és tapasztalatot. A gyakorlatban egyébként az vehető észre, hogy a törvényszéki hatáskör ellenére az ilyen ügyeket a járásbírósról kirendelt bíró tárgyalja.¹⁹

2.1. A hitelezői érdekek védelmét biztosító különös részi tényállások

A hitelezők jogilag is védett érdekeit sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények egyrészt a Btk. gazdálkodás rendjét sértő bűncselekményekről szóló XLI. fejezetében találhatók meg, de tágabb értelemben idesorolhatók más fejezetekből is egyes tényállások, mint például a vagyon elleni bűncselekmények. Mielőtt rátérnék a gazdasági bűncselekményekre röviden bemutatom a XLI. fejezeten kívül eső, a hitelezői érdekeket tipikusan, és leggyakrabban sértő kriminalizált cselekményeket. Szeretném hangsúlyozni, hogy nem kívánom ezen deliktumok részletes elemzését, hiszen e cselekmények kriminalizálásával a jogalkotó elsődleges célja nem a hitelezői érdekek védelme volt, azonban a téma szempontjából mindenképp szükségesnek tartom a legfontosabb törvényi tényállások érintését.

¹⁹ MOLNÁR Gábor Miklós: Az új büntetőeljárás törvény és a gazdasági bűnözés kapcsolata. In: Domonkos Andrea (szerk.): *Az új büntetőeljárás és a gazdasági bűnözés kapcsolata konferencia előadásainak szerkesztett változata*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2019, 33–34.

A gazdasági életben a társaságok alapítója, vezető tisztségviselője sok esetben huny szemet afelett a tény felett, hogy a jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság vagyona saját vagyonától elkülönül, az alapító számára idegen dolog (BH1999. 441). Abban az esetben tehát, ha alapító ezen rábízott, de számára idegen dolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy azzal sajátjaként rendelkezik, a sikkasztás törvényi tényállását valósítja meg (Btk. 372. §). Ilyen cselekmény tipikusan, ha az ügyvezető a cég tulajdonában álló járművet bármilyen módon értékesíti, bérbe adja, vagy a gazdasági társaság bankszámlájáról saját használatra pénzt vesz ki, mindezt természetesen a gazdasági társaság tudta és hozzájárulása nélkül. Figyelemmel arra, hogy a terhelt az említett magatartásával csökkenti a cég tőkét, nem meglepő, hogy sokszor a hitelezők tesznek feljelentést, hiszen az ő kielégítési alapjukat vonja el. De sikkasztás büntetést követi el az is, aki a gazdasági társaság volt tisztségviselőjeként, tagsági viszonyának megszűnése után, a gazdasági társaság nevében eljárva, a megbízás alapján felvett pénzüsszeget nem a gazdasági társaság pénztárába fizeti be, hanem azt jogtalanul eltulajdonítja (BH1999. 441). Hangsúlyozandó, hogy az ilyen típusú cselekmények elkövetése esetén a deliktum sértettje a dolog tulajdonosa, tehát a gazdasági társaság. Ezzel szemben közvetlenül a hitelezői érdekeket sérti, és a hitelező vagyont vonja el a terhelt olyan hitelezési ügylet, jellemzően a lízingszerződés esetén, amikor az adós, lízingbe vevő nem szerez tulajdonjogot az elkövetés tárgyán, azt mégis elzálogosítja, eladja, esetleg eltulajdonítja, ezáltal megvalósítva a sikkasztás törvényi tényállását.

Amikor a hitelezői érdekekről van szó, tipikusan a kölcsönszerződések jutnak eszünkbe, amelyek során a hitelező kölcsönt nyújt az adósnak, az adós kötelessége pedig, hogy ezen összeget lejáratkor a szerződésnek megfelelően visszafizesse a hitelező részére. Nem nehéz elképzelni azt az élethelyzetet, miszerint az adós a kölcsön reményében valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésbe ejti a hitelezőt, mely vonatkozhat a fizetési hajlandóságra, képességre, munkahely fennállására, rendszeres jövedelemre, de akár a fedezetül szolgáló vagyonra is, a hitel törlesztése azonban nem áll szándékában. Az adós tehát jogtalan hasznoszerzés, a hitel folyósítása végett a hitelezőt tévedésbe ejti, vagy tévedésben tartja, és ezzel kárt okoz, így megvalósítja a csalás törvényi tényállását [Btk. 373. § (1) bekezdés]. Érdekes kérdés, hogy a fizetőképés és a hitelt visszafizetni szándékozó terhelt minden esetben megvalósítja-e a bűncselekményt, ha a hitelhez csak olyan külön feltételek fennállása esetén juthatna, amelyek meglétét illetően a hitelezőt megtévesztette. A bírói gyakorlat szerint a kölcsön rendszeres törlesztése jellemzően a visszafizetési szándék komolyságára utal, a csalás megvalósulásához azonban a terhelt szándékának a károkozásra, mint eredményre kell irányulnia. Az összeg visszafizetése esetén a csalás bűncselekménye nem állapítható meg, hiszen nincs károkozás, ez pedig független attól, hogy a hitelfelvételre a pénzüintézet tévedésbe ejtésével került sor, még ha enélkül a pénzüintézet a hitelt nem is folyósította volna. Ilyen esetben a hitelnyújtói oldalon kialakult akarati hibának polgári jogi következménye lehet.²⁰

²⁰ *A csalás büntette kölcsön felvételével kapcsolatos minősítésének egyes kérdéseiről* szóló 3/2009. Büntető jogegységi határozat.

Teljesen új, a magyar jogban eddig ismeretlen bűncselekményt rendel büntetni a gazdasági csalás, mely jogtalan haszonszerzés végett színlelt gazdasági tevékenység végzésével valósítható meg, eredménye pedig vagyoni hátrány (Btk. 374. §). A gyakorlati szakemberek nem fogadták szívélyesen e deliktumot, hiszen számos probléma merül fel az alkalmazásával kapcsolatban. A tényállásnak a hitelezői érdekek oltalmával összefüggésben a kiinduló probléma, hogy a törvényi tényállásból nem derül ki, hogy a színlelt gazdasági tevékenység kit téveszt meg, és kinek okoz vagyoni hátrányt. Ha ez a személy a terhelttel szerződő fél, tehát adott esetben hitelező, akkor nem gazdasági csalás, hanem csalás állapítható meg.²¹ A gyakorlati szakemberek álláspontja szerint a gazdasági csalás tényállásának Btk.-ba iktatása egyébként szükségtelen volt, azt kezelni lehetne a csalás, a költségvetési csalás vagy a hűtlen kezelés befejezett alakzatával, esetleg kísérletével.²²

2.2. Hitelezői érdekek védelme a gazdasági bűncselekmények tükrében

A legfontosabb hitelezői érdekek oltalmát biztosító büntetőjogi eszköznek sokáig a csődbűncselekmény törvényi tényállását tekintettük, melynek valamennyi fordulata a hitelezők érdekeinek a védelmét biztosította.²³ Ezzel ellentétes álláspontra helyezkedett azonban a Kúria a csődbűncselekmény sértettjéről szóló 6/2018. számú jogegységi határozatában. Eszerint sértettől a büntetőeljárásban csak akkor beszélhetünk, ha a bekövetkezett sérelem, illetve veszélyeztetettség konkretizált és közvetlen. Noha a gazdasági élet működésébe vetett hitelezői bizalom megőrzése végett szükség van a tásaság vagyonának közvetlen védelmére, ezáltal biztosítva a gazdaság működőképességének védelmét, a közvetlenül védett jogi tárgy a csődbűncselekmény tekintetében nem az egyes hitelezők vagyoni joga, hanem a piaci folyamatok szereplőinek az oltalma. Figyelemmel tehát arra, hogy a hitelezők érdekeit a csődbűncselekmény csupán közvetetten sérti, ezért eljárásjogi értelemben nem tekinthetők sértettnek, az a vagyonsökkenést – illetve a kielégítési sorrend megsértéséből eredő sérelmet – elszenvedő gazdálkodó szervezet. A Kúria álláspontja szerint tehát a hitelező a csődbűncselekmény miatt indult büntetőeljárásban nem minősül sértettnek, így a fentiekben részletezett, az érdekeinek érvényesítését biztosító büntető eljárásjogi eszköz, miszerint magánfélként polgári jogi igényt érvényesíthet, továbbá pótmagánvádlóként léphet fel, a csődbűncselekmény tekintetében nem biztosított. Úgy vélem a hitelezők célja elsősorban nem a terhelt büntetőjogi szankcionálása, hanem az őket ért vagyoni sérelem orvoslása, melyre a felszámolási eljárás lefolytatásával nagyobb lehetőségük van, mint a büntetőeljárásban bejelentett polgári jogi igény elbírálása útján. A csődbűncselekmény elköve-

²¹ GÁL Andor – HEGEDŰS István – JUHÁSZ Zsuzsanna – KARSAI Krisztina – MEZŐLAKI Erik – SZOMORA Zsolt – TÖRŐ Sándor: *Nagykommentár a Btk. a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez* (szerk.: Karsai Krisztina). Wolters Kluwer, a 74. §-hoz fűzött magyarázata.

²² TÓTH Mihály: „Az új Btk. bölcsőjénél”. *Magyar Jog* 2013/9., 529.

²³ GÁL A. – HEGEDŰS I. – JUHÁSZ Zs. – KARSAI K. – MEZŐLAKI E. – SZOMORA Zs. – TÖRŐ S.: i. m., a 404. §-hoz fűzött magyarázata.

tésének közvetlen elszenvetői maguk a gazdasági társaságok, hiszen a fizetési képesség, vagy azzal fenyegető helyzet valószínűleg a működésük végét is jelenti, függetlenül attól, hogy a csőd- és felszámolási eljárások elsődleges célja a társaság „megmenekülése”. A gyakorlatban azonban kevés esélyt látok arra, hogy az adós gazdasági társaságok, illetve a képviselőket ellátó személy (például felszámoló) polgári jogi igényrel lépjenek fel a büntetőeljárásban. Úgy vélem ennek gyakorlati megvalósulását megnehezítik a polgári jogi igényre vonatkozó, fentebb részletezett szigorú követelmények, és az a tény, hogy azt a bíróságok a gyakorlatban továbbra is egyéb törvényes útra utasítják, hiszen ezen komplex bűncselekmény tekintetében a polgári jogi igény elbírálása akár az eljárás elhúzódásához vezethet. Arra a jövőben derül fény, hogy lesz-e gyakorlata e megközelítés alapján a sértettek fellépésének a csődbűncselekmények miatt indult büntetőeljárásokban. Mindenesetre a jogegységi határozat egyértelmű iránymutatást ad, ezáltal remélhetőleg megszűnnek az ítélkezési gyakorlatban előforduló eltérések a bűncselekmény sértettjei tekintetében. Az azonban leszögezhető, hogy a csődbűncselekmény törvényi tényállása továbbra is a hitelezői érdekvédelem fontos eszközének tekinthető, még ha csak közvetve is biztosítja azt.

A piac hatékony működésének egyik lényeges feltétele, hogy a hitelező tevékenysége során biztonságban érezze magát. A magánszemélyek közötti szerződés alapján fennálló követelés, valamint a gazdasági tevékenységből származó tartozás hitelezőinek kiemelt büntetőjogi védelmét szolgálja a tartozás fedezetének elvonása. A tényállás a szerződési fegyelmet igyekszik erősíteni, amely igazából a követelést biztosító vagyon „elsikkasztását” szankcionálja. Specialitása azonban, hogy elkövetése esetén a terhelt a saját vagyonrészét „sikkasztja el”, megakadályozva, hogy hitelezője a korábban lekötött biztosítékból kielégülést nyerjen. A gazdasági tevékenységből származó tartozás fedezetéül szolgáló, a szerződés alapján beazonosítható, a tartozás kiegyenlítésére a fedezetként szerződéssel lekötött vagyon elvonása által valósulhat meg (BH2000. 140). Ami a gazdasági tevékenységet illeti, a Btk. nem rendelkezik annak fogalmáról, a bírói gyakorlat szerint minden olyan tevékenység idevonható, amely egy vállalkozás működtetésének és gazdálkodásának keretében belefér.²⁴ A bűncselekmény megállapításához azonban reális gazdasági tevékenységet kell folytatni, az arra irányuló megtévesztés esetén csalás megállapításának lehet helye. A tartozás fedezetének elvonása megvalósul például, ha a terhelt a tartozás fedezetéül szerződésben megjelölt ingatlanvagyonot a jelzálogjognak az ingatlan nyilvántartásba való bejegyzése előtt elidegeníti (EBH2003. 930). A joggyakorlat szerint elköveti a bűncselekményt a bt. belfogója is, aki a bt. gazdasági tevékenységből származó tartozás fedezetéül érvényes szerződéssel lekötött saját tulajdonú személygépkocsit más gépjárműre cseréli, majd azt korábbi tartozása fejében harmadik személynek adja át (BH2009. 73). A fedezet biztosítására szolgáló jogügyletekre a Ptk. már említett szabályai az irányadók (dologi biztosítékok, szerződések).

²⁴ FÁZSI László: Egy „helytelen” törvényi tényállás az új Büntető törvénykönyv rendszerében. *Büntetőjogi Szemle* 2012/3., 7.

A gazdaság működésének a biztonság mellett alapvető feltétele a felek közötti bizalom is. A jogalkotó különböző jogi eszközökkel igyekszik a cégek működését minél átláthatóbbá tenni. A hitelezők jogait oltalmazó polgári jogi eszközök körében már említettem a nyilvánosság és a közhitelesség biztosítását. A cégek beszámolóikat kötelesek nyilvánossá tenni a *Cégközlönyben*, melyeknek megbízható és valós összképet kell adniuk vagyonukról, annak összetételéről (eszközöiről és forrásairól), pénzügyi helyzetéről, valamint tevékenysége eredményéről [*a számviteltől* szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Számviteli tv.) 4. § (2) bekezdés]. Nem mindegy ugyanis egy kötelmi jogviszonyban, hogy az üzleti partner mióta működik, mennyire stabil és megbízható. A hitelezők a beszámolókat általánosan megismerhetik üzleti partnerük vagyoni helyzetét, ezeket a beszámolókat azonban a társaságok – tipikusan könyvelő útján – maguk készítik, mely némi kockázattal jár a hitelezők szempontjából. Abban az esetben azonban, ha jogszabályokban előírt bizonylati rend megsértésével vagy könyvvizetési, beszámolóalkészítési kötelezettség megszegésével, e megbízható és valós képet lényegesen befolyásoló hiba előidézésére kerül sor, vagy ha az elkövetési magatartással összefüggésben az adott üzleti évet érintően a vagyoni helyzet áttekintése, illetőleg ellenőrzése meghiúsul, a terheltnek – jellemzően a vezető tisztségviselőnek – számvitel rendjének megsértése miatt büntetőjogi szankciókkal kell szembenéznie [Btk. 403. § (1) bekezdés]. Habár a deliktum védett jogi tárgya a számviteli szabályok betartásához és így a gazdasági élet kiszámítható működéséhez fűződő társadalmi érdek, ez utóbbi magában foglalja a hitelezőknek a *Cégközlönyben* közzétett beszámolókat valóságába vetett bizalmát is.

A cégnyilvántartás közhitelességével szorosan összefügg a gazdálkodó szervezet székhelye, telephelye vagy fióktelepe, a képviselőre jogosult személy, és a gazdálkodó szervezet tulajdonosa. Ezen adatok hitelessége fontos garanciális eszköz a hitelezők kezében, hiszen ezek birtokában tudja esetleges követelését érvényesíteni. Másrészt az államnak büntetőjogi eszközökkel is fel kell vennie a küzdelmet azon káros jelenséggel szemben, amikor a cégek mögött akár üzleti, akár személyes megfontolásból nem a tényleges tulajdonosok, hanem strómanok állnak.²⁵ A fizetési képesség felé sodródó – vagy tényleges gazdasági tevékenységet végezni nem óhajtó – gazdasági társaságok azonban gyakran fel nem lelhető, ismeretlen személyt vagy gazdálkodó szervezetet jegyeznek be a gazdálkodó szervezet képviselője, vagy tulajdonosaként, esetleg olyan székhelyet stb. jelölnek meg, ahol ténylegesen nem található, ezáltal megvalósítják a gazdasági adatszolgáltatási kötelezettség tényállását (Btk. 409. §). E magatartás eredménye, hogy a bárki által megtekinthető nyilvántartások adatainak a hitelességéhez fűződő társadalmi érdek sérül, s a hitelező követelése érvényesítése érdekében nem tud fellépni az ott feltüntetett személlyel szemben, csakúgy, mint amikor a gazdasági társaság székhelyén nem található.

A vállalkozás tőkéjének védelme fontos társadalmi érdek, a hazai gyakorlatban azonban – ahogy arra a sikkasztás tekintetében is utaltam – a társaságok tagsága a

²⁵ GÁL István László: *A tőkepiac büntetőjogi védelme Magyarországon*. Kódex Nyomda Kft., Pécs, 2019, 74.

cégvagyont saját vagyonának tekinti, azt nem különíti el. Problémás ez, hiszen, ha egy ügylet nem az elvárt hasznot hozza, úgy sok esetben már a fizetésektelen helyzet bekövetkezése előtt sor kerül a társaság vagyonának kimentésére, így a hitelezők kielégítési alapjának elvonására.²⁶ A részvénytársaság, a korlátolt felelősségű társaság, a szövetkezet, az európai részvénytársaság vagy az európai szövetkezet vezető tisztségviselője vagy tagja, aki e magatartásával sérti a gazdasági élet biztonságához, illetve a hitelezők érdekeinek védelméhez fűződő társadalmi érdeket, a saját tőke csorbítása büncselekményét követi el (Btk. 407. §). A társaság tagjainak, vezető tisztségviselőjének ilyen hozzáállása a hitelezői érdekeken túlmutat, hiszen rombolja a szerződéskötési hajlandóságot, és hosszú távon akár súlyos gazdasági következményekkel járhat.

Befejező gondolatok

A kötelmi viszonyokat a jogalkotó elsősorban a polgári jog eszközeivel kívánja rendezni, hiszen a magánjogi ügyletekre jellemző a diszpozitivitás, a szerződési szabadság, mely megkívánja, hogy jogi keretek között a felek maguk határozzák meg saját viszonyaik szabályrendszerét, s a vállalt kockázat mértékét. A hitelezői érdekek védelme azonban egy olyan jogterület, amely kivételt képez e megengedő szabályozás alól, s a jogalkotó nem bízta ezen oltalmat kizárólag a felekre, hiszen a magánjogi rendelkezések az általános kötelmi szabályoknál szigorúbbak, a jogszabályban rögzítettektől a hitelező hátrányára eltérni nem lehet. Figyelemmel azonban arra, hogy a gazdasági társaságok megfelelő működéséhez nem csak magán-, de közérdek is fűződik, a társadalmi szintet veszélyeztető cselekmények destruktív hatása miatt indokolt a büntetőjogi szabályozás, mely a magánjogra jellemző reparatív hitelezővédelmi célok helyett a represszív jogkövetkezmények kilátásba helyezésének elsődlegességét eredményezi. Ezen büntetőjogi eszközök megtalálhatók a büntetőeljárás kódexben, valamint a büntető anyagi jog szabályai között. Szeretném hangsúlyozni, hogy jelen értekezés nem fedi le teljeskörűen a hitelezők oltalmát biztosító szabályozás teljes körét, s nem tartalmazza azok részletes elemzését, hiszen valamennyi külön tanulmányt érdemelne. Reményeim szerint azonban sikerült egy átfogó képet festeni a hitelezővédelmi joggal kapcsolatos gyakorlati kérdésekről, valamint az azokra vonatkozó legfontosabb szabályokról.

Felhasznált irodalom

- [1] A Be. Miniszteri Indokolása. www.uj.jogtar.hu
- [2] A Ctv. Miniszteri Indokolása. www.uj.jogtar.hu
- [3] *A család büntette kölcsön felvételével kapcsolatos minősítésének egyes kérdéseiről* szóló 3/2009. BJE határozat.

²⁶ HORVÁTH László: A társasági tőke védelmének büntetőjogi eszköze: a saját tőke csorbításának büntette. *Büntetőjogi Szemle* 2015/1., 57.

- [4] BAKOS-KOVÁCS Kitti: *A hitelezők biztosíték-követelési joga*. http://eta.bibl.u-szeged.hu/3375/207/EFOP343_Olvas%C3%B3lecke_T%C3%A1rsas%C3%A1gi%20jog%20Hit%20biztk%C3%B6v_Bakos-Kov%C3%A1cs%20Kitti_20200731.pdf.
- [5] BAKOS-KOVÁCS Kitti: *A hitelezővédelmi eszközök*. http://eta.bibl.u-szeged.hu/3375/208/EFOP343_Olvas%C3%B3lecke_T%C3%A1rsas%C3%A1gi%20jog%20Hitv%C3%A9d_Bakos-Kov%C3%A1cs%20Kitti_20200731.pdf.
- [6] BÉKÉS Ádám – BLASKÓ Béla – BODONY István – BUSCH Balázs – DEMETER Zsuzsanna – ELEK Balázs – HERKE Csongor – IBOLYA Tibor – JANCSÓ Gábor – KARNER Zsanett – KUNYÁK Gergely – MEGYERI Gábor – MISKOLCZI Barna – POLT Péter – SÓDOR István – SZATHMÁRY Zoltán – SZENTMIHÁLYI-SOÓS Viktória – TISZA-PAPP Judit – VASS Péter – VIDA József: *Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. Törvényhez*. www.uj.jogtar.hu
- [7] CSEHI Zoltán – FALUDI Gábor – GÁRDOS István – GÁRDOS Péter – GRAFL FÜLÖP Gyöngyi – KEMENES István – KISFALUDI András – LÁBADY Tamás – LENKOVICS Barnabás – MENYHÁRD Attila – OROSZ Árpád – PARLAGI Mátyás – Szeibert Orsolya – SZÉKELY László – TÓKEY Balázs – VÉKÁS Lajos: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. www.uj.jogtar.hu
- [8] DICSŐ Gáborné HARSÁNYI Beáta Andrea: A polgári jogi igény elbírálásának szabályai az új Be. tükrében. *Büntetőjogi Szemle* 2018/2., 39–43.
- [9] FÁZSI László: Egy „helytelen” törvényi tényállás az új Büntető törvénykönyv rendszerében. *Büntetőjogi Szemle* 2012/3., 6–10.
- [10] GÁL Andor – HEGEDŰS István – JUHÁSZ Zsuzsanna – KARSAI Krisztina – MEZŐLAKI Erik – SZOMORA Zsolt – TÖRŐ Sándor: *Nagykommentár a Btk. a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*. www.uj.jogtar.hu
- [11] GÁL István László: *A tőkepiac büntetőjogi védelme Magyarországon*. Kódex Nyomda Kft, Pécs, 2019.
- [12] GULA József: Gazdasági bűncselekmények a változó gazdasági, jogi környezetben. *Cég és Jog* 2002/4., 39–42.
- [13] HORVÁTH László: A társasági tőke védelmének büntetőjogi eszköze: a saját tőke csorbításának büntetése. *Büntetőjogi Szemle* 2015/1., 54–57.
- [14] MOLNÁR Gábor Miklós: Az új büntetőeljárás törvény és a gazdasági bűnözés kapcsolata. In: *Az új büntetőeljárás és a gazdasági bűnözés kapcsolata konferencia előadásainak szerkesztett változata*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2019, 21–46.

-
- [15] NYITRAI Endre: A bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzése. *Ügyészek Lapja* 2020/2–3., 39–53.
- [16] AMBRUS István – CSÖNDES Mónika: A polgári jogi igény érvényesítése és elbírálása – büntetőjogi és polgári jogi megfontolások. *Állam és Jog* 2022/1., 3–23.
- [17] TIHANYI Márk: *A csődbűncselekmény és a polgári jogi igény: Egy összeférhetetlen páros*. [https://www.mabie.hu/attachments/article/74/A%20cs%C5%91db%C5%B1ncselekm%C3%A9ny%20%C3%A9s%20a%20polg%C3%A1ri%20jogi%20ig%C3%A9ny%20cikk%20\(B%C3%ADr%C3%A1k%20La%20pja\).pdf](https://www.mabie.hu/attachments/article/74/A%20cs%C5%91db%C5%B1ncselekm%C3%A9ny%20%C3%A9s%20a%20polg%C3%A1ri%20jogi%20ig%C3%A9ny%20cikk%20(B%C3%ADr%C3%A1k%20La%20pja).pdf).